

Jury en juryrapport

Een onafhankelijke jury, die het werk anoniem onder ogen kreeg, heeft de gedichten beoordeeld. De juryleden waren Gerda van de Haar (voorzitter), Hennie Burggraaff, Arnoldien van Berge, Johan F. Goud, Ronald da Costa en Jan D. van Laar. In het Bijbels Museum te Amsterdam werden op 23 oktober drie winnaars bekendgemaakt, die respectievelijk € 1000,- € 600,- en € 300,- ontvingen. Bij de prijsuitreiking presenteerde Gerda van de Haar het volgende juryrapport.

Geachte aanwezigen,

In de prijsvraag die de Vermeulen-Brauckman Stichting uitschreef in het kader van haar doelstelling om de bijbel te ontsluiten in het Nederlands taalgebied werd inzenders gevraagd een gedicht te maken op een bijbelse zinspreuk. Vier motto's waren beschikbaar: 'een zegel op je hart' (Hooglied 8,6); 'geen plaats in de herberg' (Lucas 2,7); 'een ladder naar de hemel' (Genesis 28,12); en 'water wordt wijn' (Johannes 2,9). Dichters werden uitgenodigd in maximaal tweeëndertig regels een hertaling te maken van de originele bijbeltekst of het oude verhaal vanuit een nieuwe invalshoek te benaderen. Wanneer het bijbelse element op een eigentijdse, originele of aansprekende manier een plaats zou krijgen in het gedicht, werden ook mensen die onbekend zijn met bijbelverhalen aangesproken – en daarmee zou de doelstelling van de Stichting het dichtst zijn benaderd.

Tweehonderdachtenzestig inzendingen waren er. Daaruit heeft de Stichting er zevenentwintig gekozen en aan een door haar uitgenodigde jury voorgelegd. Deze jury heeft, na een bijzonder intensief en geanimeerd overleg, uit dit zevenentwintigtal de zojuist voorgedragen acht gedichten genomineerd voor de Vermeulen-Brauckman Poëzieprijs.

Binnen de jury liepen de poëzieopvattingen uiteen. Wat voor de een hemelse poëzie was, was voor de ander een dichtelijk dieptepunt. We hebben uitvoerig gesproken over de gedichten van onze voorkeur en elkaar een avond lang geprobeerd te overtuigen van de kwaliteiten ervan. Poëzie lezen en die ervaringen delen blijft een aangename bezigheid – iets waarvoor we alle inzenders hartelijk danken. Uiteindelijk vonden wij elkaar in een gezamenlijke top-drie.

Het zegel op het hart uit Hooglied was goed voor een kwart van de inzendingen. (Ons is gemeld dat het beoordeelde zevenentwintigtal qua thematiek representatief is voor het geheel.) 'Draag mij als een zegel op je hart, / als een zegel op je arm', luiden de Hoogliedregels. De bijbeltekst gaat nog door, met nog bekendere woorden: 'Sterk als de dood is de liefde, / beklemmend als het dodenrijk de hartstocht. / De liefde is een vlamvend vuur, / een laaiende vlam. / Zeeën kunnen haar niet doven / rivieren spoelen haar niet weg.' *Hoe verlangen soms / naar een glas water smaakt*, is dat vertaald in het gedicht 'Schemerleven' van Jaap Robben. *Enkel de zon heeft geen schaduw*: daar heb je de laaiende vlam uit de Hoogliedtekst. En de liefde sterk als de dood wordt hier: *een afgeknipte tak die in een vaas blijft bloeien / alsof hij zijn boom niet mist*. Begin en slot van dit kleine zevendelige gedicht lopen parallel aan het zegel op het hart, op de arm: *hoe warm wangen zijn // [...] Dat het leven was / wat door jouw wimpers / schemerde*. De originele, eenvoudige en hedendaagse vertaling van de Hoogliedpoëzie in dit gedicht is reden om de derde plaats toe te kennen aan 'Schemerleven' van Jaap Robben.

De helft van de ingezonden gedichten zette een ladder naar de hemel. Er was een gedicht dat het aards hield en halt hield bij de steen waarop de dromende Jacob zijn hoofd had neergelegd. En er is een gedicht waarin niet geslapen wordt, *geen oog wordt dichtgedaan*, waarin gezeuld wordt met de *eigen steen, trap op, helemaal alleen*, zonder dat er troostende engelen de trap af naar beneden komen. *En ik droomde niet, want het was koud*, bezweert ons 'Insomnia' van Menno van der Beek. De doodsangst van Jacob vertaald in een *eigen steen, een grindtegel* die door de formulering onmiskenbaar een grafsteen wordt: het is een sterk beeld. Het zijn terugkerende nachten, deze al dan niet verdroomde slapeloosheden, en *nooit zijn deze nachten een teleurstelling*, want de ik gaat zelf naar boven. *Het is ook niet gezegd dat het altijd gebeurt*, relativeert de slotregel. Soms moet hij misschien beneden blijven en verkleumen. Of komt die hele grindtegel er niet van? We weten het niet. Wat we wel weten, is dat dit gedicht niet had bestaan zonder de jacobsladder, terwijl het

er zich toch nuchter genoeg van loszingt. De tweede plaats is daarom voor 'Insomnia' van Menno van der Beek.

Het nieuwe testament deed het minder goed bij de dichters. De volle kerstherberg inspireerde weinigen, de Kanabruiloft enkelen. Het wonder van Kana, het begin van de tekenen in het evangelie van Johannes, is dat water wijn wordt. Het feest kan beginnen, zegt Johannes met zoveel woorden, de dingen veranderen, het woord is vlees geworden en water wordt wijn, misschien ook: het sacrament is gewaarborgd. Het is daarom gewaagd om een 'Dronkemansgebed' te schrijven, waarin de vurige wens wordt geuit: *mocht er iemand komen... dan vraag ik hem weer water te maken // dit gif*. De dronkeman uit de titel vraagt om een waterwonder, en hij wil gedoopt: *dan vraag ik hem ... Mijn slapen ermee aan te raken, / mij te doen ontwaken*. Hij wil uit de verdooving weg, hij wil – als in het volgende Johanneshoofdstuk Nicodemus moest – opnieuw geboren worden en hij vraagt degene die komen mocht: *Wees mijn moeder / en maak mijn geboorte goed*. Bouke Vlierhuis keert in dit gedicht de zaken om en maakt er meteen een ware ommekeer, een bekering van. De inzet luidt: *Mocht er iemand komen om aan deze bruiloft / een eind te maken*. Deze ik wil van de bruiloft weg, hij wenst *een moeder, een verlosser*, een Maria die hem van *dit kruis* haalt en *bloedend en stinkend op haar schoot* neemt als op het piëtaprentje dat hij jaren heeft *bevekt / om het ten slotte weg te gooien*. Betekenislagen schuiven hier over elkaar. Er is een *drekpoel* die *onbevekt doorwaad zou moeten worden*, hij wou zijn *vaders graf* wel *eren ondanks / hem en mij en vroeger leed*. De dronkeman wordt steeds analytischer, tot hij – we komen nu opnieuw aan het einde van het gedicht – zijn eigen ontwaken wensen kan. 'Dronkemansgebed' van Bouke Vlierhuis is een uiterst zintuiglijke tekst die tevens geestelijk begrepen wil worden, het is een grote schoonmaak in de geest van het evangelie en 'Dronkemansgebed' verdient daarom de eerste plaats bij de Vermeulen-Braukman Poëzieprijs 2009.

De acht genomineerde gedichten

* 'Water wordt wijn'

Bouke Vlierhuis (eerste prijs)

DRONKEMANSGEBED

Mocht er iemand komen om aan deze bruiloft
een eind te maken. Mocht er iemand
komen, een verlosser. Mocht er

een moeder komen. Een moeder
met de schoonheid in haar hart
mij van dit kruis te halen. Mij bloedend

en stinkend op haar schoot te nemen
als op het prentje dat ik jaren heb bevekt
om het ten slotte weg te gooien.

Mocht er iemand komen die mij leerde
mijn vaders graf te eren ondanks
alles. Ondanks hem en mij en vroeger leed.

Mocht iemand deze drekpoel door een wonder
onbevekt doorwaden, zijn hand uitsteken,
vraag ik hem weer water te maken

dit gif. Mijn slapen ermee aan te raken,
mij te doen ontwaken. Wees mijn moeder
en maak mijn geboorte goed.

* 'Een ladder naar de hemel'

Menno van der Beek (tweede prijs)

INSOMNIA

Vannacht heb ik een grindtegel genomen
toen ik niet slapen kon. En ik ben opgestaan
om in de tuin te liggen, in het gras,

mijn schedel op die tegel. En ik droomde niet
want het was koud. Ik heb geen oog meer dichtgedaan
en ik verkleumde. Tot het ochtend was.

Maar nooit zijn deze nachten een teleurstelling:
ik ga naar binnen met mijn eigen steen

en loop de trap op, helemaal alleen
en niemand loopt mijn trap af naar beneden:

het is ook niet gezegd dat het altijd gebeurt.

* 'Een zegel op je hart'

Jaap Robben (derde prijs)

SCHEMERLEVEN

Je bleef te kort
om te kunnen voelen
hoe warm wangen zijn.

Hoe verlangen soms
naar een glas water smaakt.

Wat na winter komt.

Dat een afgeknipte tak
in een vaas blijft bloeien
alsof hij zijn boom niet mist.

Enkel de zon
geen schaduw heeft.

Hoe koeien doen.

Dat het leven was
wat door jouw wimpers
schemerde.

* 'Water wordt wijn'

Janne-Marie Schouten

De Sommelier
gaat naar de kelder.
Hij vindt er flessen,
zielloos, vocht gevuld.
Wetend welk brouwsel
hem te wachten staat,
breekt hij de hals
en hemels gerecycled

schenkt hij zich uit
en heft het glas;
een godendrank.
Door zelf de rank,
de druif, geperst
te willen zijn,
rijpte een
overvloed
bloed-
rode
wijn.
Drinkt
dan
allen
daarvan.

* 'Water wordt wijn'

Arie Maasland

KANA

De gasten lachten nog, maar iets bedierf de sfeer.
Het bruidspaar was te krenterig geweest.
De brandstof van het feest,
de wijn was op – geen rode druppel meer.

Eén uit de groep genodigden stond op en zei
- hij maakte een haast vorstelijk gebaar - :
'Neem die zes vaten daar
en vul ze tot de rand.' Dat deden wij.

'Schep nu', vervolgde hij, 'een beker uit een vat.'
En denk maar wat je wilt, ik weet één ding:
dat het om water ging.
Glashelder water, en niet meer dan dat.

Toen ik het naar de ceremoniemeester droeg
was het ineens een goddelijke wijn.
Wat er gebeurd kan zijn?
Ik deed alleen maar wat hij van ons vroeg.

* 'Een ladder naar de hemel'

Martin Carrette

HIGHWAY TO HEAVEN, een ars poëtica

vogels zijn verbazingwekkende wezens, zoals ze biddend boven de jakobs ladder
van de snelweg hangen, boven de voorbijglijdende bakken bagger op hun steeds
benauwender weg naar de onderbuik van de hemel

hoe ze als poppen aan onzichtbare draden gestalte geven aan lucht, gedachteloos
zich aan het niets toevertrouwen. woorden in een gedicht. ook zijn ze, de woorden,
de vogels - zie de gekromde bijna dode bomen, de verweerde afsluitingen rond
de primitieve weiden langs deze snelweg – vluchtige vegen tijd,

zoals de ploegrijpe landerijen nog bijna smachtend zich het ossenstel herinneren
dat hun vruchtbaarheid zou openrijten, vogels, boven het voor hen onvoorstelbare
onophoudende geraas van deze weg, een snijlijn door het vlak

van de tijd: zie, in de verte liepen daarnet nog door god en tijd vergeten laten, opgejaagd door leenheren te paard, de wapens te ongelijk, hun botte messen flikkerden niet eens in de zon, de scherpe adellijke pijlen floten vervaarlijk jagend als auto's, zie, de moedige schaduwen nog van bendeleiders uit latere eeuwen, die bebaarde

trawanten ongewassen door de bossen loodsen. verdwaald in de eeuwen wantrouwen zij de glad glooiende hellingen waartussen de matzwarte heerweg, zo bloot lopen ze in het vizier van onze luidruchtige harnassen en pantsers.

en wij? wij lijken te lachen om hun anachronistische domheid. alles is onherkenbaar voorgoed in hetzelfde veranderd. alleen de wachtende en de verwachte, - zie, daar staat hij, daar loopt zij, schichtig, in slonzige vodden, met vettige haren, verlangend, bang voor heks en blauwbaard – alleen zij, alleen het wachten is hetzelfde

gebleven, ondanks de ironie (het vege vijtsel van de tijd). datzelfde wachten, op hetzelfde waarop altijd wordt gewacht, door dichter en vogel. wachtend worden de woorden, krijgen vleugels een zin, wachtend, op de luchtige adem, het leven, de Liefde.

* 'Een zegel op je hart'

Jaap Zijlstra

Een schicht,
een snijwond in de hemel,
regen stort
door de snede omlaag,
een wade
over het geslagen veld,
het graan
ligt gesneuveld.

Wij huiveren achter de ramen,
doen elkaar de verhalen,
achter een inkleding
zien we elkaars naaktheid,
bij een inslag
elkanders toekomstig
doodsbleek gelaat.

Stroom, regen, stroom,
verhul ons verdriet,
dek onze schaamte,
de pijn
van ons gemis.

Verheel de wonde,
verhoor de smart,
leg me als een zegel,
liefde,
leg me op je hart.

* 'Een ladder naar de hemel'

Bert van der Linden

HEMELSE GEDACHTE

dat ik ooit vertrekken zal en
jij dan nog laat met de hond
een rondje maakt, af en toe
naar boven kijkt

dat ik je pad dan met sterren
bestrooi, als vanouds weer
naast je loop

en jij me nieuwsgierig vraagt
of de hemel echt bestaat en
ik daar ook gelukkig ben

dat ik je dan vertel: de hemel
mijn lief was hier op aarde
ik had er wat vaker bij stil
willen staan
